

Ne

mecko

oči českého studenta

Jako v poslední době mnoho lidí, stejně i já jsem měl možnost strávit určitou dobu v SRN a poznat tak tento stát, život a mentalitu německého národa lépe, „zevnitř“. Pokusím se tedy na následujících řádcích aspoň naznačit to, co právě mě v životě dnešních Němců nejvíce zaujalo, a přitom upozornit "na vlivy, které na vývoj německé společnosti v posledních letech a současnosti nejvíce působí. Jaké je tedy dnešní Německo a jací jsou Němci, k nimž má velká část české společnosti tak rozporuplný, ba dokonce negativní vztah?

Jaké je současné Německo?

Německo se často uvádí jako příklad země, kde je korupce na velmi nízké úrovni a kde zákony výborně fungují posledních letech se však Německo, tak jako celá Evropa, velice mění. Faktem je, že v dodržování zákonů, výši životní úrovně či například kvalitě vztahů obchodník - zákazník nám může být tento stát stále příkladem. Naproti tomu takové jevy jako například korupce (jak tvrdí německé statistiky) se zde v neustále narůstající míře vyskytují.

To, že se korupce nevyhýbá ani nejvyšším mocenským strukturám ve státě, tedy stranám, potažmo politikům, ukázala jasně aféra kolem financování teh-
-jší Kohlovy CDU. A aféry podobného typu (ale samozřejmě s menším politickým dosahem) jsou v německých médiích téměř každodenní záležitostí. Tedy jako určitý pomyslný vzor nebo snad cíl, ke kterému chceme dospět. Tak jak řekla jedna moje kolegyně: „*Němci, jejich stát a firmy budují vlastně již od konce druhé světové války v zahraničí dobré „public relations -sympatie veřejnosti“ a německé společnosti tak navozují v zahraničí pocit naprosté kvality, dokonalosti, přesnosti a bezchybnosti nabízených výrobků a služeb*“. I přes nespornou kvalitu výrobků a serióznost služeb je tedy už jen to, že jsou německého původu, vnímáno tolik pozitivně. Jací jsou Němci?

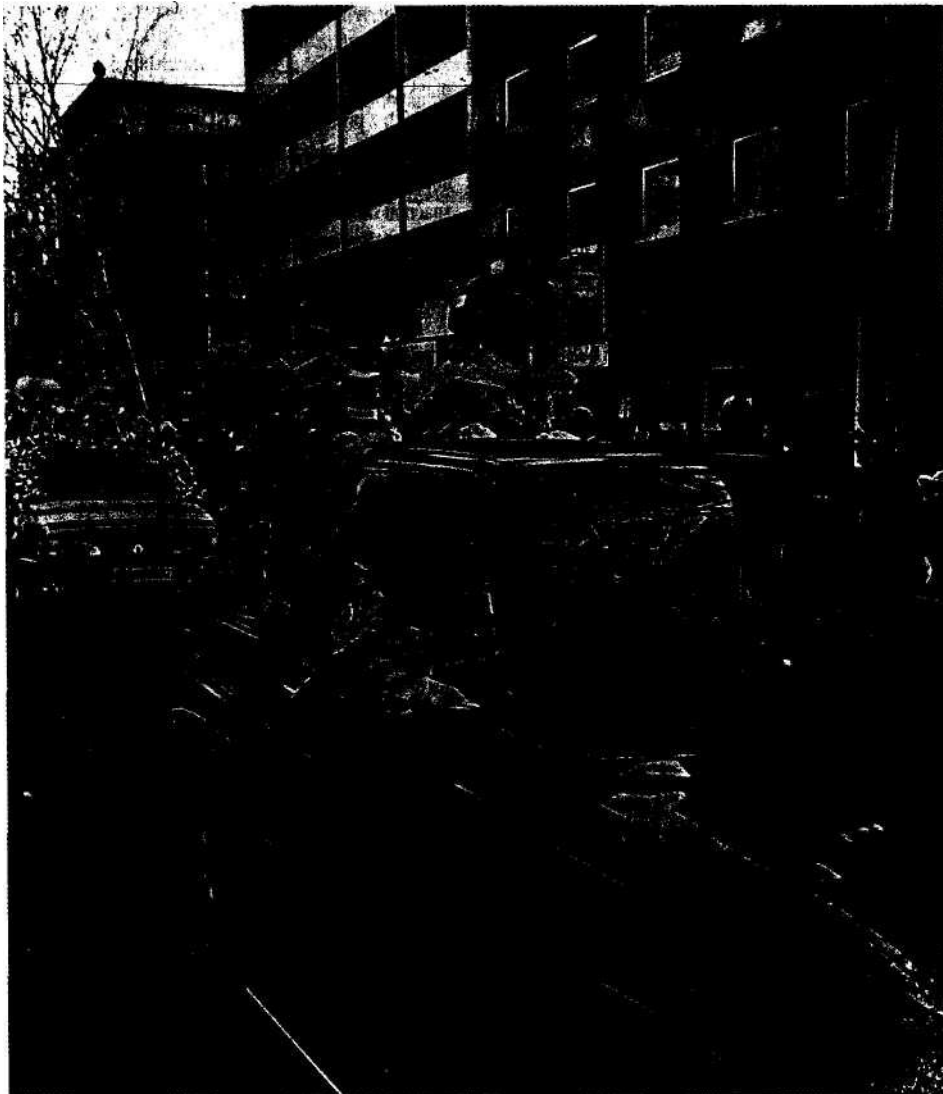
Na tuto otázku lze samozřejmě odpovědět jen velmi přibližně a generalizovaně. Zkusme si pomyslně rozdělit německou společnost podle stáří do tří věkových kategorií. Budu teď hovořit o Němcích ve starých spolkových zemích, protože zejména ty jsem měl možnost poznat. Mládež by pak byla tou složkou německé populace, na níž se nejvíce projevuje americký vliv, která se ráda baví, pořádá a navštěvuje mnohé „party“. S dětmi se již od malička zachází jako se skoro dospělými. Speciálně mě zaujal vztah žáků a studentů k učitelům. V našem školství, i přes snahu posledních let tento trend změnit, je učitel přece

jen tím, který je žáky vnímán jako autorita spíše v negativním slova smyslu, a je, nebo není pro žáky přirozenou autoritou. Naproti tomu v Německu vnímají žáci učitele spíše jako kamaráda, který s nimi diskutuje, a přesto mají němečtí učitelé u žáků vysokou autoritu. Co mladým Němcům všeobecně značně vadí ve vztahu ke své zemi, je to, že nemohou svobodně a otevřeně vyjádřit svoji příslušnost k německému národu. Nemohou veřejně vyjádřit svoji národní hrdost, protože v očích společnosti jsou tyto projevy, jako zpěv německé hymny či nošení německé trikolory, okamžitě spojovány s nechvalnými německými dějinami ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století. Přítom trikolory, vlajku jiné velmoci -USA - lze najít na všemožném prodávaném textilu, našita americká vlajčka či nápis USA mají zákazníkovi jakoby uměle navodit pocit kvality. V SRN může však člověk být okolím lehce nařčen z nacionalismu či rasismu a to jsou výrazy, ze kterých mají Němci, aspoň ti v západních spolkových zemích, opravdu strach. Jsou totiž od dětství ve škole i v médiích „očkováni“ množstvím materiálů a přednášek o hrůzách druhé světové války. Mladí Němci se ale přirozeně ptají: „*Proč máme my, běžidnes žijeme naprosto v jiné době a s druhou světovou válkou nemáme nic společného, neusále pykat za činy svých dědů?*“

Život Němců v produktivním věku lze pak definovat podle motto: „*Člověk tu může všeho dosáhnout, ale musí si dávat pozor, aby to vše neztratil.*“ Běžný

Němec je pak více manažerem či úředníkem než manuálně pracujícím. Fyzicky více namáhavou práci zastávají z větší části cizinci. I když dnes již ne zcela platí to u nás neustále vnímané, že Němci jsou „grundlich und punktlich“, tedy důkladní a přesní, přesto mají určité vlastnosti, které jsou pro ně do jisté míry specifické. Nejvíce mi imponuje, že drží dané slovo. A opravdu, když už vám dá Němec své slovo, je to pro vás zárukou, že vše bude tak, jak domluveno, a ne jinak. Němci jsou také všeobecně velice zodpovědní. Ve vztahu k sobě, rodině, zaměstnání i ostatnímu okolí. Německé ženy sice říkají o svých protějšcích, že jsou „bez nápadu“, ale těm právě ta určitá vrozená zodpovědnost nedovolí chovat se nějak jinak. U nás se říká o Němcích, že jsou „suší“. Mnohým z nich je ale vlastní humor, který my označujeme jako tzv. český.

Ti nejstarší němečtí občané často v duchu vzpomínají na doby, kdy bylo Německo ještě „hrdé a německé“. Je mezi nimi i nejvíce těch, kteří vnímají cizince ve své zemi více negativně (zejména pro vysokou kriminalitu, páchanou cizineckou mládeží), ale to vám při náhodném kontaktu zpravidla neřeknou. Musí vám už trochu důvěřovat, aby si před vámi postěžovali. Když se s nimi bavíte a zeptáte se, odkud pocházejí, máte pocit, že se všichni narodili v Breslau (dnes v polské Vratislavi), potažmo ve Slezsku, východním Prusku a nebo v Sudetech. Z těchto oblastí bylo přece odsunuto na 10 mil. Němců. A když

zjistí, že pocházíte z Česka nebo Slezska, začnou vám vyprávět své vzpomínky z dětství, které je s některou z těchto oblastí spjata. Rozhodně se nejedná o lidi, kteří by nějak dravě chtěli vymáhat na českém či polském státu zpět nějaký majetek. V našem českém prostředí je bohužel vnímání Němců, a zejména těch sudetských, olivněno jednak negativní historickou zkušeností s nimi, jednak také negativní zkušeností současnou „s několika, zejména bavorskými křiklouny“, kteří se však u ostatní většiny německého národa zvláštní oblibě netěší a jsou tou většinou označováni za ty, co „...ani často vlastně nevědí, co požadují...“ Společnost se výrazně mění.

Německo získává čím dál více přívlastek „multikulturní“. Mísí se zde opravdu všechny možné národy a náboženství světa. Typickými příklady multikulturních center jsou Porúří, severní Porýní, Hamburg či Berlín. Například Frankfurt nad Mohanem patří s podílem třetiny cizinců k nemnoha německým městům, zaznamenávajícím - právě díky imigraci - neustálý nárůst obyvatelstva. Na druhé straně (ne zcela náhodou) se na prvních příčkách v množství kriminality drží právě Hamburg a Frankfurt s velkým podílem cizinců.

Média stejně jako Spolkový statistický úřad volají po větší integraci cizinců v rámci německé společnosti. Je ale tato integrace vůbec možná? V situaci, kdy počty příslušníků národností jiného původu dosahují často statisíců, ba dokonce milionů. Některé minority o vyšším počtu příslušníků žijí ve vlastních komunitách, tedy ve „městech ve městech“. Například obyvatelé turecké národnosti tvoří největší minoritu; v roce 1998 jich bylo v SRN 2,1 mil. Toto číslo ale nezahrnuje ty, kteří již mají německou státní příslušnost, a tak skutečný počet je mnohem vyšší. Podle jedné německé anekdoty je třetím největším tureckým městem, po Istanbulu a Ankaře, Berlín. Myšlenka integrace je sama o sobě jistě výborným nápadem, ale problém je v tom, že ti integrování musí nejprve sami chtít se integrovat či být integrování a skutečně naplnění tohoto záměru v německé společnosti si je jistě možné představit u cizinců přicházejících z východní Evropy, vzhledem k jejich relativně poměrně vysoké úrovni evropské kultury. Ale značně hůře bude tento proces probíhat u velmi vysokého počtu příslušníků menšin neevropského původu s jiným náboženstvím. Tito lidé také často zcela logicky neovládají německý jazyk, protože žijí ve své komunitě, kde němčinu vůbec nepotřebují a kde vládnou zcela jiné zákony a zvyklosti.

V německém parlamentu se v poslední době jednával nový zákon, který by měl umožnit zaměstnávání cizinců v určitých odvětvích pouze s dostatečnými znalostmi německého jazyka. Ta by se měla zjišťovat na základě jazykového testu. Všechna opatření, o která německá vláda a parlament usilují, si jistě nekladou za cíl cizince diskriminovat, ale jen jim jasně naznačit „Přišli jste k nám dobrovolně, chcete v našem státě žít, tak byste se mohli naučit aspoň úřední jazyk a poznat část naší kultury a dějin.“ To se mně osobně zdá korektní. Na co si Němci stěžují?

Dnešní běžný Němec má mít především obavy z neustále rostoucích životních nákladů. Jeden můj německý kamarád to nazval přímo: „irracit z přechodu“

Foto: Mezi nejoblíbenější Edové svátky patří v Německu Masopust. Na snímku je i Mohuč.
Foto: i&h>

du chudoby...“, i když chudobu v německém pojetí samozřejmě není možné srovnávat s chudobou v Africe. Ale i tak, k čemu zde vlastně dochází? V posledních dvou desetiletích je to předně neustálé zužování střední třídy a prohlubování majetkových rozdílů - právě v Německu, kde byla střední majetková třída tradičně velmi silná! Hlavními vinu zde údajně nese globalizace, kdy „bohatnou bohatí a chudnou chudí“, kdy větší společnosti přebírají menší a zaměstnanci jsou následně propouštěni, případně pracují za nižší mzdu ze strachu před ztrátou pracovního místa. Za další důvod je považováno sjednocení Německa. Němci si stěžují také na vysokou úroveň zdanění svých příjmů státem, přičemž nejhůře jsou na tom svobodní lidé bez dětí. Kromě globalizace a sjednocení se pak jako další vlivy na celkové snižování životní úrovně v posledních měsících jeví zdražování potravin následkem výskytu BSE, neustálé oslabování marky vůči dolaru nebo i přechod na společnou evropskou měnu. Je možné velice často zaslechnout, že „...zatímco před dvaceti lety si téměř všichni mohli ledacos finančně dovolit a nežilo se jim špatně, dnes těch ‚majetných‘ neustále ubývá.“

Zárukou určitého dobrého zabezpečení do budoucna je studium. Stát nabízí ke studiu skutečně dobré podmínky (v červnu 2001 studovalo v SRN asi 8,8 mil. lidí, studium asi 1/3 nedokončí). Studenti se totiž těší mnoha finančním a sociálním výhodám. A těchto výhod samozřejmě velká část německých i cizích studentů využívá. Student má také ve společnosti specifické sociální postavení. Zatímco úroveň vzdělanosti a stejně tak náročnost studia jsou v Německu obecně nižší, a po úspěšném složení maturity zde může studovat „téměř každý“ (nedělají se přijímací zkoušky, absolventi jsou přijímáni na základě výsledků maturity), přesto všechno je student ve společnosti vnímán s určitou úctou či respektem. Je totiž do budoucna - nezávisle na tom, v jaké oblasti lidské činnosti bude působit - potenciálním partnerem se zaručeným dobrým příjmem. Paradoxem je, že v ČR, kde se všeobecně dělají náročné přijímací zkoušky a i studium je poměrně (aspoň ve srovnání s Německem) náročné, je student vnímán téměř jako „ve společnosti ten poslední“ (napadl mě i hrubší výraz). Jak se hezky česky říká: „Nekoukají z něj peníze.“ Pro srovnání: Například učitel geografie na gymnáziu má ve starých spolkových zemích v prvním roce po absolvování studia nástupní plat kolem 4 200 DM hrubého (což je průměrná hrubá měsíční mzda ve starých spolkových zemích), plat vysokoškolského profesora po pětadvaceti letech praxe je kolem 12 000 DM hrubého. Plat kuchaře v prvním roce činí kolem 1800 DM, po 5 letech kolem 2400 DM. Přitom životní minimum čtyřčlenné rodiny je 4000 DM. Tato čísla platí pro spolkovou zemi Rheinland-Pfalz, ale v ostatních spolkových zemích jsou podobná.

Zatímco se nám mnohým při přepočtu těchto cifer na koruny automaticky asociuje to známé „co Němec - to boháč“, ve skutečnosti to tak vlastně vůbec není. V Německu jsou totiž velice drahé služby, a tak tvrzení, že si mohou finančně dovolit téměř vše, se stává pravdivým v okamžiku, kdy například vycestují na dovolenou za hranice. Na území Německa je tedy i pro Němce poměrně drahé. Například nejlevnější střihání vlasů u běžného holiče vás přijde zhruba na 30 DM, nejlevnější zdravotní pojištění stojí studenta 100 DM měsíčně, a to ani v německé zdravotní pojišťovně. Ani akový roz-... ani zdaleka nehradí

služeb jako pojišťovny naše. Pokud by se Vám náhodou stal nějaký úraz a přiletěl pro vás vrtulník záchranné služby, můžete se i při nejlepším pojištění těšit na hrazení této „nadstandardní služby“ po dobu (s nadsázkou) „přítích pár let“. A tu se nám naskytá jedna z nejdůležitějších odpovědí na otázku: „Proč jsou Němci tak spořiví?“ Mají jednoduše strach z budoucnosti, zda budou mít na ten či onen nutný výdaj dostatek peněz. Někteří Němci, kteří nedosahovali tak vysokých příjmů, se v důchodu raději stěhují do některé levnější země, protože by v Německu z důchodu nevyžili. Jak je v SRN vnímána Česká republika?

V Česku převládá často pocit, že pro našeho západního soudeda hraje ČR (zejména z politického hlediska) nějakou obzvláště významnou roli. Tak tomu však není. Německá veřejnost žije především svými domácími problémy (mám teď na mysli například problémy po sjednocení), potom - pro stát s třetí nejvyšší ekonomikou světa - mají samozřejmě velký význam především obchodní vztahy s ostatními velmocemi (USA, Čína) a až poté snad přicházejí na řadu hospodářské a politické vztahy se sousedy ve středovýchodní Evropě. Tím chci říct, že témata, ze kterých máme často díky jejich prezentaci v našich médiích pocit, že jsou i pro německou veřejnost klíčová (např. „Ženežovy dekrety“ nebo „Temelín“), patří v Německu k velice okrajovým. Běžného Němce - pokud nežije někde v pohraniční oblasti a nedotýká se ho určité téma zcela bezprostředně - myšlenkové neovlivňují.

Češi a Česká republika se však podle mého názoru těší v Německu poměrně dobré pověsti a Němci mají k České republice většinou dosti kladný vztah. Jistě k tomu přispívá neustále se zvyšující turistická popularita naší země v SRN. Obdivována je především Praha, která je svým půvabem řazena mezi nejkrásnější města Evropy po boku Paříže a Londýna. V německých knihkupectvích je možno najít množství knih českých autorů i turistických průvodců Českou republikou; Kafkovy a Kunderovy knihy patří k bestsellerům. V jednom středně vešném běžném knihkupectví jsem našel 27 turistických průvodců po Praze, množství, které bych pravděpodobně v podobném knihkupectví ani v Praze samotné neobjevil. Dobře znám je tu Karel Gott, jehož písně se v německém rozhlasu hrají poměrně často, obdivovány jsou české topmodelky, fotbalisté, hokejisté a někteří čeští politici. I řada českých produktů je zde velmi oblíbená a lze je koupit v německých obchodech. Pivo z Plzně a Budějovic zde patří k nejdražším, dále samozřejmě snad nejvíce oblíbená becherovka. V posledních letech se na vytváření image ČR v Německu čím dál více podílí také automobily Škoda (i když se mladoboleslavská Škodovka nachází ve stoprocentním vlastnictví VW, přesto se tyto vozy vnímají jako české). O tom, že vzájemné hospodářské vztahy mezi Českou republikou a Německem jsou na dobré úrovni a že sílí, svědčí i to, že ČR předstihla v červnu tohoto roku Polsko a stala se mezi zeměmi východní Evropy největším obchodním partnerem Německa.

Bohužel se zde nemohu více o jednotlivých tématech rozepisovat. Každý člověk ovšem vnímá určitou zemi odlišně, prostřednictvím jiných zážitků a událostí. Snažil jsem se zde postihnout několik, jxfm&ij'a soudu snad objektivních pohledů a hil. tinthif J***fc*

Foto: V Německu se často diskutuje o budoucnosti země. Na snímku je i Mohuč.
Foto: i&h>